

PANEL

BARIŞA BİR ŞANS VERİN

7 Eylül 1996

Başkan:

Dr. Füsün Sayek (TTB Başkanı)

Konuşmacılar:

Prof. Dr. İoanna Kuçuradı (H.Ü. Felsefe Kurumu Başkanı, Felsefe Profesörü)

Doç. Dr. Semih Gemalmaz (İ.Ü. Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi)

Av. Suat Parlar (Demokrasi Gazetesi Yazarı)

Coşkun Aral (Program Yapımcısı, savaş fotoğrafçısı)

Panelde, bir kavram olarak BARIŞ'ın tanımı yapılarak, temel insan hakları ve toplumsal hakların BARIŞ'ın varlığında ne olması gerektiği, ülkemizdeki durum, insan hakları rejiminin var olması ve yürütülmesi anlamında parlamento, yargı ve sivil toplum örgütleri değerlendirildi. Türkiye'nin militaristleşme tarihi anlatılarak silahlanma olgusu ve boyutları sergilendi.

Savaş fotoğrafçısı Coşkun ARAL Liberya'da yaşadığı bir savaş ortamının belgeselini sunarak, savaşın acımasız gerçeklerini gözler önüne serdi.

Başkan:

Geçtiğimiz yıllarda dünyamızı sarsan şiddet dalgası, barış umutlarını her şeye rağmen kıramamış olup, insanların çoğu bugün barış istemekte.

Günümüzde yeryüzünde yaklaşık 45 ülkede fiili savaş var, 40'a yakın ülkede bir biçimde siyasal şiddet sürüyor.

1993 yılında dünya askeri harcamalarının yalnızca 1/4'ü başka alana kaydırılıyorsa, okuryazarlık artacaktı, çevre sorunları çözülecek, başı sıkışık, temiz su gibi insanlara çok gerekli olan temel ihtiyaçlar karşılanmış olacaktı.

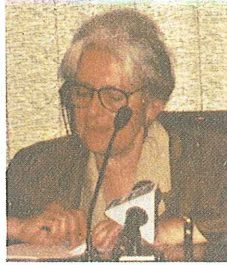
Savaş için yapılan harcamaların maliyetini çok aşkın bir biçimde, onların art temizliği için yapılan harcamalar büyük meblağlar tutuyor.

Örneğin; savaş için yerleştirilen mayınların bir tanesi 3 dolara mal oluyor, bunların birini ortadan kaldırmak ise 1.000 dolara mal oluyor.

Son on yılın savaşlarında 2 milyon çocuk öldü, 4-5 milyon çocuk sakat, 12 milyonu evsiz barksız, 1 milyonu anasız babasız, 10 milyonu da ruhsal sıkıntıya maruz kaldı. Şimdi bu çocuklardan bir tanesinin günlüğüne yazdığı bir notu okumak istiyorum:

“Artık havalar iyice soğudu, kuş sesleri duyulmaz oldu. Şimdi yalnızca anasını ya da babasını, kardeşini yitiren çocukların ağlamalarını duyabiliyorum. Bizler, bir ülkesi ve umudu olmayan çocuklarız. Şimdi ben, uyku uyuyamıyorum, unutmaya çalışıyorum; ama yararı olmuyor. Artık neredeyse hiçbir şey hissetmiyorum. Gözlerimi kapadığımda barışı düşünüyorum.”

Prof. Dr. İoanna KUÇURADI:

Dünyamızın iki ideolojik bloka ayrılmış olduğu dönemde barıştan söz eden, otomatik olarak bu bloklardan biriyle özdeşleştirildi. “Barış” doğu blokunun mottosu, “insan hakları ve temel özgürlükler” ise batı blokunun mottosu olmuştur.

80'li yıllarda bloklararası çıkar çatışmalarına karşı savaşmak için düşünülmüş yolların adı “uluslararası anlayış ve işbirliği” ile “silahsızlanma” olmuştur. Bunların “dünya barışı”nı korumanın, yani sıcak bir savaş çıkmasını önlemenin yolları olduğu düşünülüyordu.

1986 yılı Barış yılı ilan edildi. Ondan beri de her yıl dünyada Barış Günü “kutlanıyor” ne var ki bu “barış günleri”nde bile silahlar susmuyor dünyamızda.

90'lı yılların başında Doğu Bloku ve Sovyetler Birliği dağılıncaya, barış konusuna ilişkin değer yargısı değişti, ama “barışı koruma”dan anlaşılan değişmedi: hâla “sıcak bir savaşın önlenmesi” olarak anlaşılıyor barış.

Nedir Barış?

Bir kavram olarak barış, savaşın göreceli kavramıdır. Bu da, savaşın olmadığı yerde barışın olduğu düşüncesine götürüyor ve bizi barış konusunda yanıltıyor.

Savaş; aynı şeyle ilgilerinde iki taraf oluşması, karşı karşıya gelmesiyle ve her birinin, o şeyle ilgili istediğini gerçekleştirmek üzere diğer tarafı saf dışı etme çabasında yaptığı sınır tanımayan eylemlerin ve bu eylemlerin bir araya gelmesiyle oluşan olayların yarattığı durumdur, ya da koşullar bütünüdür.

Barış, aynı şeyle ilgilerinde iki taraf yaratmayan aynı bir şeyle ilgili olanların karşı karşıya gelmelerine yapısı gereği neden olmayan bir koşullar bütünüdür. Kuruluşu ve işleyişi, ilkelerinden dolayı, tarafların oluşmasına ve karşı karşıya gelmesine kendisi neden olmayan bir düzendir barış.

Böyle bir düzen ya da bu özelliği gösteren koşullar bütünü olarak kavrandığında barış, bir hukuk durumudur; ya da, amacı dışında kullanılmayan hukukun egemen olmasıdır.

Barış konusu iki bağlam içinde ele alınabilir; ülkeler düzeyinde, yani "iç barış" olarak ve uluslararası düzeyde, yani "dünya barışı" olarak.

Ülkeler düzeyinde barış, bugün, bir ülkede toplumsal özgürlüğün (toplumsal özgürlük fikrinin) önemli derecede gerçekleşmiş olması durumuna verebileceğimiz addır.

Toplumsal ilişkilerin düzenlenmesine-toplumsal düzenin kurulmasına ilişkin, bugün insanlık olarak sahip olduğumuz ilkeler, insan hakları dediğimiz ilkelere, bu haklar, bir ülkede yasal güvence altına alındıklarında, toplumsal özgürlük kavramının içeriğini oluşturan özgürlükler olurlar, ya da özgürlüklere dönüşürler.

İşte barış, temel insan haklarının yalnızca hukuka girmesiyle değil; bir ülkede, bu haklarla dile getirilen taleplerin gerektirdiklerinin yerine getirilmesiyle, yani toplumsal özgürlüğün sürekli var kılınmasıyla yaratılan durum olsa gerek, temel hakların çoğu zaman kağıtta kalmadığı durum.

Dünya barışına gelince; Sovyetler Birliği'nin ve Doğu Bloğunun dağılmasından sonra yaygınlaşan bir eğilim, insan haklarını, demokrasiyi ve serbest pazarı birbirine bağlamaktır. Bu üçlü slogan, çok popülerdir şu anda bütün dünyada.

Günümüzde, devletin-yasamanın-ana görevlerinden biri yurttaşlara tanınan her çeşit sosyal ve ekonomik hakların sınırlarını, insan haklarını gözeterek çizmektir.

Temel haklar ya da insan hakları ile sosyal ve ekonomik hakların farklı türden kişi hakları olmaları, "korunmalarının" da farklı anlama geldiğini gösteriyor; dolayısıyla temel hakları korumak için yapılması gerekenler ile temel hak olmayan hakları korumak için yapılması gerekenler aynı değildir. Başka bir deyişle, bir ekonomik hak, bir özgürlüğün korunduğu yoldan korunamaz.

Oysa serbest pazar ile insan hakları arasında kurulan bağlantı, kişilerin ekonomik "özgürlüğünün" (serbestliğinin) kişilerin kanaat özgürlüğünün korunduğu biçimde korunmak istendiğini gösteriyor.

Serbest pazar düşüncesinin getirdiği talep, zengin olmayan ülkeler için, yalnızca, ekonomik hakların sınırlarını çoğu zaman kişisel veya grupsal çıkarlara göre çizen yönetimleri bir kenara itmek anlamına gelmiyor; aynı zamanda bir ülkede ve ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin düzenlenmesinde, kurulmasında ve değiştirilmesinde insan haklarını belirleyici kılma olanağını da bir kenara itmek anlamına geliyor.

Dünyanın bugünkü koşullarında, zengin olmayan ülkelerin ve fakir ülkelerin durumunda, serbest pazar düşüncesinin getirdiği talep, insan haklarının getirdiği taleplerle bağdaşmaz görünüyor. Bunun temelinde, "özgürlüklerin" bugün çok yaygın olan yanlış anlaşılması bulunuyor.

Çünkü, serbest pazar, ekonomik gelişmeleri az çok aynı düzeyde olan ülkelerin ilişkilerinde bugün işleyebilir,

ama ekonomik gelişmeleri çok farklı düzeylerde olan ülkelerin ekonomik ilişkilerinde mevcut koşullarda yalnızca yoksulluktan kurtulmaya götürebilecek bir yol görünmemekle kalmıyor; zenginler ile yoksullar arasında bugün mevcut olan uçurumun daha da derinleşmesine yol açacağını düşündürüyor; dolayısıyla barışa değil, yeni çatışmalara gebe görünüyor.

Doç.Dr.Semih GEMALMAZ:

Barış, sadece savaş halinin, çatışmanın olmamasından ibaret değil, onun da ötesinde bir takım unsurları var.

Çatışma hali olmaması koşulundan sonraki asli unsur, hakların ve özgürlüklerin düzenlendiği ve işlediği bir siyasal, hukuksal sistemdir.

Prof.Kuçuradi'nin terminolojik olarak tehlikeli bulduğum tespitleri var, temel haklar ve özgürlükler şeklindeki nitelendirmesi, belli hak kategorilerini öne çıkartan, onun dışındakileri de biraz tali plana iten bir yaklaşım, en azından insan hakları doktrini açısından bakıldığında kabul edilemez. Haklar arasında hiyerarşik bir düzen doğmaz.

Türkiye'de garip bir şekilde süregiden olağanüstü hal, sıkıyönetim gibi rejimler, böyle bir mantığa dayanıyor. Bir hakkınızı sağlamak için diğer haklarınızdan fedakarlık edin mantığı.

Evet barış, sadece sıcak çatışmanın olmaması demek değil, ama ayrıca, o ülkede gerçek anlamda, bir bütün olarak insan hakları rejiminin var olması, işliyor olması demektir.

Bizim ülkemizde bu yoktur. Barışa ilişkin olarak çok önemli, hayati meseleler Parlamento'da tartışılmıyor. Benim bireysel olarak parlamentoya bugünkü kompozisyonuyla çok fazla güvenim yok. Hakların ve özgürlüklerin sabahtan akşama sistemli biçimde ihlal edilmesinden doğan problemler karşısında bir hukukçu olarak yargıya güvenebilirim.

Gelin görün ki, Türkiye'de yargı da demokratik açımda kendisine düşen asli sorumluluğu yerine getirmekte gönülsüz, çekingen davranıyor. İnsan haklarının kurumsallaşmasının karşısı ortam içerisinde, ne yasadan ne de yargıdan bir hukuk devletinde bekleyebileceğim güvenceleri bulamıyorum.

Yürütme, zaten bu hak ihlalleri pratiğinin motoru olarak işlev görüyor, böyle bir problemimiz var.

Geriye sivil toplum hareketinin güçlenmesi, sivil inisiyatiflerin, girişimlerin, platformların sesini duyurması kalıyor. Bugünkü toplantı da işte bunlardan bir tanesi.

Türkiye'de sivil toplum olarak adlandırılabilen örgütlenmeler içerisinde de bir bütünlük yoktur, çok farklı taleplerin, beklentilerin yükseltilebildiğini ve gerçekten barışı, demokratik açılımı, demokratikleşmeyi isteyen

kesimin çok küçük bir kesim olduğunu görüyoruz. Onun için Türkiye’de “sivil toplum, sivil mi?” sorusu önemlidir.

Bel bağlayabileceğim, harekete geçmesini isteyebileceğim sivil toplum, yasama, yargı ve yürütme organlarını da talepleriyle yönlendirecek olan sivil toplum, Türkiye’de barışı gerçekte güçlü, inançlı ve sağlam bir şekilde seslendirmiyor; en demokrat olan bile bunu seslendiremiyor. Kürt meselesi oldu mu iş değişiyor.

Çok daha büyük bir tehlikenin tuzağında ve eşliğindeyiz; laik, anti-laik yapay gerilimi. Elbetteki akılcı olmak aklın yolunda ilerlemek gerekir, bu çağın bir gereğidir ama öyle bir noktaya geldik ki, entelektüel çevrede bir grup insan sivil toplumun belli kesimleri, ancak ve ancak laiklik meselesi sözkonusu olunca seslerini çıkartabiliyorlar; ama İstanbul’un, Ankara’nın göbeğinde ayda en az bir tane yargısız infaz olurken, aynı örgütlerin, çevrelerin, yazarların seslerini çıkarmadıklarını dikkatinize sunuyorum. Türkiye’nin sivil toplumu bu açmazı yaşıyor.

Laiklik konusunu savunmak önemli ve gereklidir. Tıpkı bunun gibi, insan haklarını bir bütün olarak kavramak, ihlal edildiği her aşamada aynı tutarlılıkla, aynı namusla, aynı kararlılıkla sesimizi çıkartmak da o derece önemli ve gereklidir. Bunu yapmazsak şimdi yaşadığımız olur, barışsız bir ortamda yaşarız, şiddetle doğar, şiddetle büyürüz, şiddet hayatımızın olağan bir parçası haline gelir.

Sadece Güneydoğudaki güvenlik kuvvetleri mensupları vesaire değil, sadece orada doğrudan çatışmanın muhatabı olanlar değil, toplum olarak, sabahtan akşama kadar televizyonlarda cesetleri seyreden, ölü sevici bir topluma biz nasıl olup da sesimizi çıkartmıyoruz? Ölü sevici bir toplum haline geldik.

Av.Suat PARLAR:

Bu ülkede mizahın insana çok hoş sürprizler hazırladığını görüyorum. Bugünkü toplantı da bir parça bunun örneği oldu. TOBB’da barış tartışılıyor; bunu çok ilginç bulduğumu ifade etmek istiyorum.

Ben, hiçbir yerde “barış” yanlısı olduğumu deklere ettiğimi hatırlamıyorum, dost

olmayan bir toprakta bulunmanın, biraz da bizim siyasi katılımımızdan gelen özellikler nedeniyle silahlı propaganda konusunda çok elverişli imkanlar sunduğunu düşünüyorum; fakat, bu silahlı propaganda, bizim özlediğimiz dünyaya yönelik silahlı bir eleştirinin propagandası olmayacak. Sizleri Türkiye’deki militer birikim modeline askeri sınai komplekse düşman etme ve bu yapıyla savaş iradesini güçlendirme anlamında bir propaganda olacak.

Türkiye’de teknelci sermaye uzunca bir zamandan beridir militer birikim modeline veya böyle

adlandırabileceğimiz modele bir geçiş yaptı. Artık giderek Türkiye’de burjuva diktatörlüğünün öncülere, planlamacıları karın, silahların ateşlendiği değil, yapıldığı yerde olduğunun bilincine varmaya başladılar.

Türkiye’nin modernleşme tarihi aynı zamanda Türkiye’nin militaristleşme tarihidir.

Bu ülkenin ilk silah fabrikatörleri 1930’lu yıllarda ortaya çıkmış. Bir tanesi Nuri Demirağ, bir diğeri geçenlerde mezarı taşınan halife damadı Enver Paşa’nın biraderi Nuri Paşa. Bu ülkenin bütün askeri maceralarında, faşistleşme sürecinde bu kişilerin paylarını görmek mümkündür.

1974’te Kıbrıs’a yönelik işgal hareketi “Türkiye’nin kapitalist dünya sistemine meydan okuması” olarak gösterildi, oysa tam tersine Batının bölgedeki militer gücünü temsil eden Türkiye ve Yunanistan, bu süreçten sonra inanılmaz bir silahlanma dalgasıyla yarışa geçmişler ve bu beraberinde “iç savaş” süreçlerini, toplumsal çürümeyi ortaya çıkarmıştır.

1975 ‘ten itibaren Türkiye’de çok net bir şekilde silahlanma kampanyaları gündeme getirildi, birtakım vakıflar kuruldu ve buralarda büyük oranda fonlar toplandı.

Diğer militarist dalga, 1980 12 Eylül’ünden sonra ortaya çıktı. 1981’de İzmir’de toplanan İktisat Kongresinde ağırlıklı olarak savaş sanayinin stratejilerine yönelik tebliğler gündeme geldi.

Bu dönemden sonra Türkiye’nin teknelci sermayesinin büyük gruplarını veya geliştirmekte olan agresif sermaye gruplarını silah sanayiinde görüyoruz. Örneğin; FMS Nurool Savunma Sanayi. Bir başka şirket; Mikrodalga Elektronik (MİKES)’in oldukça yüklü bir sermayesi var. Türkiye’de Kavala Grubuyla ortak çalışıyor. Kavala’nın özelliği; 1980’den sonra sivil toplumcu veya sol liberal aydın kuşağın kavram stoğunu sağlayan bir yaygın kuruluşunun finansörü konumundaydı; Yani, artık Türkiye’de Milli İstihbarat Teşkilatı veya benzeri kurumlar, sola ilişkin planlama görevini teknelci sermayenin silah işiyle içli dışlı olan kanadına aktarıyorlar. Tabii bir bütün olarak devletin “sol” politikası olmayacak anlamına gelmiyor, ama sorumlular yer değiştiriyor.

Aşağı yukarı 22 civarında firma şu anda Türkiye’de silah üretiyor ve Türkiye bölgesinde İsrail’den falan büyük silah ihracatçısı durumunda, uzun zamandan beri silah ihraç ediyor.

STF, ENKA, Sabancı, Koç, hepsi silah üretimi içerisinde, İkinci İzmir İktisat Kongresi’nden sonra Sabancı’nın Akkardam fabrikasında tanklar için çok gerekli, hayati olan transmasyon mili üretimine geçtiğini biliyoruz. Aynı şekilde Koç, zırhlı araçlar üretiminde öncü konumda.

Silahlanma olgusu, kapitalist enternasyonalin, hükümetlerüstü hükümetlerinden, ulusal forumlarından soyut bir iş değildir, oraların vizesi gerekir. Türkiye’de teknelci sermaye o vizeyi uzunca bir zamandan beridir almış durumda.

Çünkü Türkiye’de çokuluslu şirketler, çokuluslu tekeller, yerli ortaklarıyla beraber uzunca bir zamandan beridir cirit atıyorlar.

Mart ayında “Savunma Sanayi Brifingi” adı altında bir brifing düzenlendi. Bu brifingde 150 milyar dolarlık bir kaynağın 1995-2005 yılları arasında Stratejik Hedef Planları doğrultusunda Milli bir silah endüstrisinin geliştirilmesine ayrılacağından söz edildi. Ordu sözcüsü, bu brifing sırasında savunma sanayi kar oranı yüksek bir sektördür tespitini yaptı. Bir tümgeneral değil de TOBB planlamacılarının biri konuşuyorcasına net bir şekilde bir dünya görüşü seçimini ortaya koydu.

TÜSİAD ve Ordu temsilcilerinin yanısıra orada bulunan parti temsilcileri bunu alkışladı.

Bu konuda parlamento’nun çok hızlı kanunlar çıkarılarak üzerine düşeni yapacağından emin olduğu, ayrıca üniversiteler de dahil bütün kamu kurum ve kuruluşlarının bu silah sanayi çalışmaları içerisinde yer alacağı şeklinde direktifler verildi.

Artık çok kaba bir şekilde Türkiye’de siyaset planlamasını MİT veya kontrgerilla yapmıyor, bunlar için üniversiter kadrolar var. Bu kadroların Milli Güvenlik Akademisi türünden kuruluşlarla içiçe, hatta birtakım “sol” adına girişimlerde bulduklarını biliyoruz.

Türkiye obur bir silah ithalatçısı Suudi Arabistan’dan sonra 7,3 milyar dolarla dünya ikincisi ve dünyada silah almadığı ülke yok.

Türkiye’de silahlı bürokrasi içerisinde artık çok net bir şekilde çıkar partileri var, klikler var.

Şimdi buna yönelik mücadelenin pasifist amaçlarla mümkün olacağını hiç zannetmiyorum. İkincisi, bir halkın adının, sorun kavramıyla yanyana getirilmesini ben doğru bulmuyorum; insanlık onuru adına hiç doğru bulmuyorum.

Türkiye’de ne yazık ki pasifist sınıf mütarekesini, sahte barış peygamberlerini ön plana çıkararak akımların kavramlar stoğunu oluşturan grup, Türkiye’nin en büyük silah komisyoncuları, silah tüccarları tarafından finanse ediliyorlar. Türkiye’de niye sivil toplum yok, niye anti militarist bir dalga yok sorusunu bunlardan ilham alarak sormak gerektiği inancındayım.

Türkiye çok tehlikeli bir oyun oynuyor. Türkiye kendine bir Vietnam yaratmaya başladı. Adına “güvenlik kuşağı” dediği, belki de büyük bir kompleksle bir korku fırtınası içerisinde güvenlik kuşağı olarak adlandırdığı, ama fiili olarak Türkiye’yi emperyalist bir konuma sürükleyecek olan bir işgal hareketini denedi ve denemek üzere.

Şimdi bu aşamadan sonra Türkiye’de savaş makinesiyle, askeri sınıfsal kompleksle, bunların arka planında yer alan sınıfsal güçler koalisyonuyla mücadele etmek, bizim açımızdan bir insanlık problemi; neden? Şundan: Bir sonraki aşama dediğim gibi Vietnam aşamasıdır. Tarihte her şey iki kere olur derler: Trajedi ve komedi. Ben ona bir üçüncüyü ekliyorum. Maymunlar cehennemi diyorum. Çok hızlı bir şekilde bir maymun cemaati olmaya doğru sürüklendiğimiz inancındayım. O

bakımdan savaşa karşı savaş diyerek sözlerimi bitiriyorum.

Coşkun ARAL:

Türkiye’de ismi tam konulmamış bir savaş veya çatışma hali yaşanıyor. Liberya’da 1,5-2 ay önce yaşadığım bir savaş belgeselini sunacağım size. Konuşmadan ziyade o görüntüler, size, yaşadıklarımızı veya bir savaş ortamının bütün gerçeklerini anlatacaktır.

Liberya’da, savaşın olduğu bütün dünyada barış istiyoruz. Yalnız barış için savaşmanın barış için silahlanmanın yanlışlığına da inanıyorum. Barışı aramak için farklı savaş yöntemlerini yapan insanların savaştan başka yollar bulabileceklerine inanıyorum. Bütün bu inançlarım doğrultusunda umarım bir gün barış gelir dünyaya ve ben işsiz kalırım.

Ne olur çocuklarımızı savaşa alıştırmayalım, savaş alışkanlığı bebek yaşlarda başlıyor. Dünya’da dolaştığım bütün ülkelerde, savaşın var olduğu bütün ülkelerde ne yazık ki, çocuklar daha doğdukları andan itibaren analar tarafından şiddetle yetiştiriliyor ve bu ileri yaşlarda gerçek anlamda savaş-severliğe dönüştürülüyor. Eğitim kurumlarında ama ondan önce aile kurumunda buna çok ama çok özen göstermeliyiz.

Bugün dünyada savaşı yaşamadıkları belirtilen, “çağdaş” diye nitelendirilen ülkeler, ne yazık ki savaş tüccarlığı yapıyorlar. Belki geçmişte yaşadıkları savaşın getirdiği korkuyla kendi ülkelerine sokmak istemiyorlar savaşları ve silahları, ama başka ülkelerde savaş kışkırtıcılığı için din, dil, renk; bunlar olmasa bile kaşla göz arasındaki mesafeyi hesaplayarak insanlar arasında ayrıcalık yaratıyorlar, birini diğerinden üstün kılıp kışkırtmalar yapıyorlar.

Bugün ülkemizde adı konulmamış savaşın daha geniş boyutlara ulaşması her an mümkün. Savaşı yaratan korkudur. Savaştan insanlar, savaştan korktukları için ülkelerinden uzak tutmaya çalışırlar, ama savaştan korkmamak için de çok iyi tanımamız gerekiyor, çok iyi araştırmamız gerekiyor.

Güneydoğu’dan yeni geldim, gördüğüm kadarıyla; bu savaşı devam ettirmek isteyen çok değişik kesitler var. Çünkü elde ettikleri geliri hayatları boyunca başka hiçbir şekilde elde edemezler.

İzlediğiniz filmdeki görüntüler biraz şiddet içeriyordu, bağışlayın ama daha çok şiddet içerenler vardı. Kullanmaktan kaçındık, ama tanımadığımız bir şey savaş; çünkü ülkenin bir tarafında olmasına rağmen ne yazık ki duyurulmuyor, ne yazık ki o acı sadece belli bir kümede kalıyor. Daha önceki güne kadar tanık olduğum olaylardan ne yazık ki kimse haberdar edilmiyor ve ettirilmiyor bu ülkede. Yani herkes garip bir uyuşukluk içinde. Tepkiler salt bir taraftan gelince insanlar da inanmıyorlar bu olaya.

Liberya'da İç Savaş VİDEO GÖSTERİMİ

Fotografılar : Coşkun ARAL

“Liberya’da barış istiyoruz, Monrovia’da barış istiyoruz, herkes burada olanları konuşuyor. Yarın güneş doğacak mı kimse bilmiyor. Oysa insanlar kazandıkça Liberya ağıyor insanlar kaybettikçe Liberya ağıyor. Bu savaş durdurulmalı... Ağla Liberya

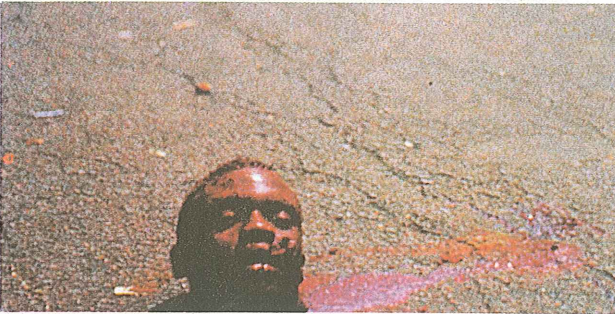
Alfred Robin’in ünlü Liberya Şarkısından

1990’dan beri Liberya’da süren iç savaş, 1995’te uygulanan ateşkes anlaşmasıyla durmuştu. Ne var ki, ateşkes uzun ömürlü olmadı. Geçtiğimiz Nisan ayında silahlar yeniden patlamaya başladı. Liberya; kesik kafa görüntüleri ve iç savaştan kaçan mülteci gemisiyle Mayıs ayında yeniden dünyanın gündemine girdi.

Liberya’nın kısa öyküsü; Adı “Liberty” özgürlük sözcüğünden gelen Liberya, topraklarının kaderi 19.yüzyılın başlarında Amerika’dan azat edilen kölelerin yerleşmesiyle değişti. Planı gerçekleştirmek için 1817’de kurulan Amerikan Kolonizasyon Derneği, ABD yönetiminin de yardımıyla bugünkü başkentin bulunduğu monsorado topraklarını yerel kabile reislerinden satın almayı başardı. 1992’de Amerika’dan gelen ilk özgür köle kafesi, bölgeye yerleşti.

Aynı yılın sonlarına doğru, koloninin yönetimini üstlenen Rahip Yehudi Ashmun, karşı bir dış ticareti başlattı. 1847’de ise iyice zenginleşen koloninin ilk siyah valisi Josef Cankins Robert, Liberya’nın bağımsızlığını ilan etti. Böylece Afrika’nın ilk Cumhuriyeti de kurulmuş oldu.

ABD’nin vize istemediği tek üçüncü dünya ülkesi olan Liberya’nın nüfusu 2,5 milyondan fazla. Bunun 1 milyon kadarı Başkent Monrovia’da yaşıyor. Amerikan kökenli Liberyalılar azınlık olmalarına rağmen yıllarca yönetimi ellerinde tuttular.

“Yaşanan her ne kadar çocuk oyununa benzese de, kafatası gerçek. Belki de Mayıs ayı başında bütün dünya televizyonlarında gösterilen kesik kafa bu. Ne fark eder? Ölümün tüyler ürpertici soğukluğu bu kızgın ortamda bile aynı ölümle yüz yüze kalınca, insanın kanı donuyor.”

Ölenlerin çoğu 10-12 yaşında çocuklar, vücutlarında derin pala izlerine rastlıyoruz. Ölümler, buradaki savaşçıları pek etkilemiyor, alışmışlar. Kim bilir, belki kendilerini de böyle bir sonun beklediğini kabullenmişler. Ama bu görüntü karşısında sözcükler bitiyor. Her şey ortada, özgürlüğün ülkesi Liberya’yı herkesi yakan bir vahşet ateşi sarmış. Tek çare var: Söndürmek.

Özgürlükler ülkesi Liberya’da özgürlüğün, vahşetin kanıtı kesilen kafalar.

“Savaşı durdurun
Herkes bunu istiyor
Bu savaş artık bitsin”

Lübnan, Somali, Bosna, Ruanda ve Afganistan’dan sonra yakın tarihin en büyük katliamlarının yaşandığı Liberya’da 6 yıl içinde 150 binden fazla insan öldü.

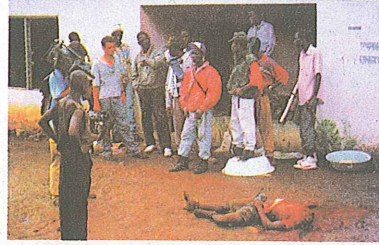
1980’de Liberya Ordusu’nda sıradan bir başçavuş olan Samuel Dol, bir darbe yaparak yönetimi ele geçirdi ve Amerikan kökenli Liberyalılardan, yerli siyah halk üzerindeki egemenliğine

son verdi. 1984’te yeni Anayasa devreye girdi. 1985’te yapılan seçimlerde Samuel Dol, Devlet Başkanı oldu.

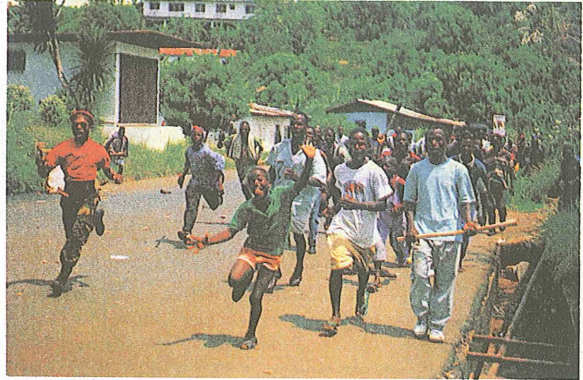
1989’da bu kez de Samuel Dol’nin eski subaylarından Charles Taylor, ülkenin üçüncü büyük gerilla lideri Roosevelt Johnson’la birleşip Dol’yu devirdi. Ne var ki, ok yaydan çıkmıştı bir kere. Bu defa hükümet güçlerini elinde tutan Taylor’la çoğunluğunu Krun Kabilesi’nin oluşturduğu asiler savaşmaya başladı. İşte Liberya’nın kısa öyküsü.

Bir Liberyalı “insanlar bu savaşın sona ermesini istiyorlar. Burada savaşın kuralları var. İnsan öldürenler hapse girmiyor; tam aksine, öldüren insan yaşıyor, öldürmeyen ölüyor. Şöyle bir sokaklara bakın, herkesin elinde silahlar var. Burada herşey Batının gözü önünde oluyor; onlar istemeden hiçbir şey olmaz kimse kendi başına savaşmaya cesaret edemez. Bizim barışa ihtiyacımız var ve ancak Amerika isterse barış gelebilir.”

Diğer bir Liberyalı “Bu, bir zamanlar herkesin barış içinde yaşadığı bu ülkede masum insanların öldüğü bir savaş. Şimdi ülkemizi mahveden bu savaşın, insanlarımızın iyiliği için sona ermesi lazım.”

Çatışma durduruldu, şimdi sıra envanteri çıkarmakta. Bugünün kurbanlarını tespit etmek, kayıpları hesaptan düşmek ve yaralıları tedavi etmek gerekiyor; Yani günlük hayat normal akışında.

Askerlerin çoğu silahlı değil. Eline geçirdiği her şeyi silah gibi kullanıyor dans ederek.

Şöyle diyor Şarkı:

“Hiç durmayacak gibi
Savaş ve yağma
Kardeş kardeşi öldürüyor
Bunun sonu yok
Haydi bir araya gelelim
Hepimiz barış ve adalet istiyoruz
Huzur ve sevgi kaplasın çevremizi
Haydi buradaki herkes
Bir araya gelelim
Bu şarkıyı söyleyelim
Barış istiyoruz, barış istiyoruz
Liberya’da barış istiyoruz
Mutlu günler kapımızda
Başka hiçbir yol üzüntümüzü unutturamaz
Eskiden nasıl olduğumuzu hatırla
Gene birlik olabiliriz
Bıraraya gelirse eğer
Bu şekilde kaldığı sürece
Hepimiz öleceğiz
Liberya’da barış istiyoruz”